

(Bijdrage aan een thema-avond van de SP in Helmond over de P-wet, juni 2015)

Dames en heren,

Wie “Participatiewet” zegt, en “Peelregio”, zegt automatisch “Atlant”. Ik maak mij grote zorgen over de prominente rol van Atlant bij de invulling van de P-wet. De lokale politici geven de regie uit handen. Ik ben heel blij met de gelegenheid die de SP mij biedt om mijn zorgen uiteen te zetten. Maar eerst even een zijspoor.

Hebt u “Metropolis” gezien? Ik bedoel niet de VPRO-serie, maar de sciencefictionfilm, waarin de samenleving is verdeeld in “denkers” die in luxe boven de grond leven, en zwoegende “werkers” onder de grond. De tweedeling leidt tot een bloedige opstand, en de stad verandert in een chaos. Maar nadat de belangrijkste schurk ten val is gekomen (letterlijk, vanaf het dak van een kathedraal) verzoenen de partijen zich met elkaar en wordt het leven weer goed (althans voor diegenen die alle *special effects* veilig doorstaan hebben). Niet gezien, die film? Ik ook niet, maar ik moet er altijd aan denken als ik de naam Atlant hoor.

Metropolis, pardon, Atlant geldt sinds jaar en dag als lichtend voorbeeld hoe de sociale werkvoorziening winstgevend kan zijn. Met dank aan Theo van Kroonenburg, directeur sinds 2002. Vóór zijn tijd paste het bedrijf, dat toen nog Helso heette, zich aan het individu aan. De mens was belangrijker dan het geld. Mijn goede vriend Henk Jansen had 25 jaar lang probleemloos, volwaardig werk (verslagen typen, braileren, correctie en eindafwerking op de drukkerij, mailing).

Theo draaide het om. Het individu moest zich aanpassen aan het bedrijf. Elk werk waar je lichamelijk toe in staat bent, is per definitie passend. Door iedereen hetzelfde werk te geven, kon Theo de bedrijfsprocessen stroomlijnen. Hij haalde veel simpel werk binnen bij externe opdrachtgevers, zoals Igo-Post en Maxi-Cosi. En met succes: lage bedrijfskosten, inkomsten van buitenaf, en ook leuk werk... voor verstandelijk gehandicapten.

Maar Henk raakte (net als veel collega's) door het simpele werk afgestompt. Hij wilde weer hoofdwerk doen. Het werd een arbeidsconflict van twaalf jaar. Twaalf jaar heb ik alles gedaan om tussen Henk en Atlant te bemiddelen. Twaalf jaar heeft Atlant alles gedaan om Henk en mij tegen te werken. In het slotjaar stuurde de algemeen directeur, René Walenberg, doelgericht aan op oneervol ontslag. Uiteindelijk vertrok Henk, bijgestaan door een advocaat, met een nette regeling.

Wat leren we uit deze affaire? Is Henk, na 25 jaar probleemloos functioneren, in 2002 ineens veranderd in een onmogelijk mens? Nee, het arbeidsconflict komt door de veranderde bedrijfscultuur. Theo's operatie “van binnen naar buiten” veroorzaakte een Metropolitische tweedeling. Vanwege het cijfermatige succes (meer mensen aan het werk, tegen lagere kosten) wilde niemand dit zien. De gehandicapten zijn gereduceerd tot werkvee (of “handjes”, zoals Walenberg ze noemt) dat wordt ingezet voor taken waar gezonden de neus voor ophalen. En de gezonden? Die hebben de leuke (kantoor)baantjes daaromheen.

Op mijn website www.pestwerk.nl heb ik dit uitgediept. Bij Atlant heerst een ware angstcultuur om het werkvee onder de duim te houden. Of je nu voor jezelf opkomt of voor je collega's, de sancties vliegen je om de oren. Op een dagje ziek thuis blijven staat nog net niet de doodstraf. Gehandicapten voelen zich door Atlant elke werkdag onheus bejegend. Ze kunnen ook niet van hun vrije tijd genieten: altijd hangt de volgende werkdag als een donkere wolk in de lucht. Ik was soms bang dat Henk zelfmoord zou plegen.

Ik denk niet eens dat er kwade wil achter zit. Daarvoor is het probleem te grootschalig. Ik denk dat het een bepaalde groepsdynamiek is, die we kennen uit het Stanford-gevangenisexperiment, en die nu ook zijn uitstraling heeft op de politiek. De pesters hebben zelf oprecht niet door waar ze mee bezig zijn. Op www.pestwerk.nl beschrijf ik hoe in een kantoorruimte van Atlant een gezonde

vrouw achter de computer haar gehandicapte collega die komt schoonmaken compleet negeert, maar wel een gezellig praatje maakt met een andere gezonde collega.

Het cijfermatige succes is de bovenlaag naar het hoofd gestegen: “wij weten wat goed voor je is”. Dat weten ze helemaal niet! Atlant heeft een koffieautomaat met minuscule bedieningsknopjes in een donkere hoek gezet, heel onhandig voor slechtzienden. Atlant kijkt niet door de ogen van de doelgroep. Gezonden *kunnen niet* de belangen van gehandicapten behartigen, omdat zij de problematiek niet aanvoelen.

Het grenzeloze maar misplaatste geloof in het eigen gelijk, en de gerichtheid op geld ten koste van de mens, is in 2013 uitvoerig bekritiseerd door politici van de Peelgemeenten, in het onderzoeksverslag over Van Kroonenburgs "functioneren, houding en gedrag". Theo werd niet weggestuurd vanwege vermeende fraude, hij werd weggestuurd omdat zijn koers niet paste bij de eisen van de P-wet.

We zijn nu 2 jaar verder, en wat doen dezelfde politici? Ruim baan geven aan Atlant, met een koers die na alle kritiek van destijds geen millimeter gewijzigd is. In de Strategische Kadernotitie Participatiewet Peelregio staat “In de uitvoering stellen we de vraag van de werkgevers centraal”. En over de doelgroep: “Diegene die zich aan zijn/haar verantwoordelijkheden onttrekt moet rekening houden met een sanctie”. Dit is Atlant ten voeten uit, inclusief angstcultuur.

Werkgevers centraal, en sancties voor wie niet meewerkt... Stel, een *sex-imperium* vraagt of Atlant behalve “handjes” ook andere lichaamsdelen verhuurt. Goed betaald werk, waartoe iedereen lichamelijk in staat is. In de aanpak van de Peelgemeenten is er nauwelijks verschil tussen participatie en gedwongen prostitutie.

En dan het Werkbedrijf. De landelijke overheid eist dat bepaalde taken verdeeld worden over een netwerkorganisatie. De Kadernotitie legt alle taken op één hoop neer bij Atlant. Weet u het nog? “Wij weten wat goed voor je is!”

Atlant heeft tegengas nodig, van boven- en onderaf. De gemeentepolitiek moet de regie naar zich toehalen. Dat is nota bene de essentie van de P-wet. En de doelgroep moet een eigen stem krijgen. Ook de Nationale ombudsman zegt in een recent rapport dat de overheid de veelal kwetsbare mensen in de sociale werkvoorziening zorgvuldiger moet behandelen.

Gemeentepolitici, leg een directe lijn met de doelgroep, buiten Atlant om. Alleen zo behoudt u het zicht op wat de uitvoering van de P-wet voor de betrokkenen zelf betekent. Betrek de doelgroep bij de voor hen bedachte plannen. Dat kan door coaches aan te stellen uit hun eigen gelederen. Hebben die alvast zinvol werk, en zij voelen veel beter aan wat de specifieke problemen en behoeftes zijn.

In plaats van het geld moet de mens weer voorop staan, net als in de Helso-tijd. “Van binnen naar buiten” is niet de manier om gehandicapten bij de samenleving te betrekken. Het is tijd voor een nieuwe koerswijziging, van werkvee naar collega's.

Van “handjes” naar hersens, met gevoel en verstand. Van eenheidsworst naar maatwerk. Van praten *over* naar praten *met* de doelgroep. Van eigendunk, naar openstaan voor afwijkende gezichtspunten. Van hardvochtigheid naar medeleven. Van problemen ontkennen, naar oplossingen bedenken. Van onderdrukking naar ontplooiing. Van sancties uitdelen naar waardering tonen. Van uitbuiting naar participatie. Van Metropolis naar Brabant, waar het leven goed is.

Ik dank u voor uw aandacht.